

צנחנים בעורף החרמון

רס"נ זלמן ורס"נ דן

למוצב הסורי. בנוסף, גודד קומנדו אחר ומפקדה נמצאו בערנה עצמה, כשיש להם קשר עם המוצב הישראלי. בערנה נמצא כוח טנקים (שלא ידעו את גודלו). לגבי ארטילריה — לא היו ידיעות ברורות. תצלומי אוויר שהועברו לחטיבה הצביעו על כך שהמוצב הסורי מבוצר, ובנוי מבונקרים ומעמדות ירי. כוכים ועמדות שלטו על הכביש ממוצב הפיתולים לחרמון הסורי. מוצב הפיתולים עצמו מבוצר ובנוי מעמדות רובאים. היה ברור שהמוצב הסורי ומוצב הפיתולים יכולים לסייע זה לזה. תגבורת כוחות קומנדו וטנקים עשויה להגיע מכיוון ערנה, תוך 30 — 60 דקות.

קרקע רכס החרמון, יורד משיאו לכיוון מוצב הפיתולים, ומהווה את קו פרשת המים. בהמשך למוצב הפיתולים נמצא המוצב הסורי (בגובה 2,370 מ') ובהמשכו — החרמון הישראלי. עד מלחמת יום הכיפורים היה זה שטח הררי חשוף, שרגל אדם לא דרכה בו. לשיא החרמון עלו רק מן הצד הסורי. כביש הוביל מערנה אל המוצב הסורי, ומוצב הפיתולים שלט עליו. מספר שבילים הוליכו מהמוצב הסורי למוצב הישראלי.

אוייב גודד קומנדו נמצא בין מוצב הפיתולים

מהשמונה באוקטובר 1973 — לאחר שנכשל הניסיון לכבוש את החרמון — נבדקו האפשרויות לכבוש את המוצב, אך הדבר לא יצא אל הפועל בשל מחסור בלוחמים ובאמצעים. החלטת פיקוד הצפון הייתה, כי לא תיתכן הפסקת אש, ללא כיבוש החרמון — אך את המבצע יש לעשות כאשר תהיה רגיעה יחסית וכי אשר הקו החדש ב"מובלעת" יבוסס. מאז המשיך פיקוד הצפון להנחית אש ארטילרית על מטרות בגזרת החרמון. מטוסי חיל האוויר קיבלו הוראה לשחרר על החרמון כל חימוש עודף, לאחר גיחות בצפון, כדי לערער את מוראל החיילים הסורים ולהסב להם נפגעים לקראת ההתקפה על החרמון.

לקראת ה-20 באוקטובר התגבשה כוונה, שלא להסתפק בשחרור המוצב הישראלי, אלא יש לחשוב על כיבוש מוצבי החרמון הסורי ועל תפיסת מאחו בשיא החרמון. הערכת המצב הפיקודית קבעה, כי יש להקצות למשימה שתי חטיבות חי"ר מערלות. בפיקוד הצפון היו אז רק שתיים כאלו — חטיבת גולני, בפיקוד אל"מ אמיר דרורי, וחטיבת מילואים של הצנחנים, בפיקוד אל"מ חיים נול.

בפגישה בין מח"ט הצנחנים לבין הקצ"ר, תאל עמנואל שקד, בערב הראשון של המלחמה, הוערכה האפשרות לכבוש את החרמון בהנחתה ממסוקים כעדיפה על כיבוש רגלי מכיוון דרום. בפגישה ביום השני למלחמה בין אלוף פיקוד הצפון, יצחק חופי, רב-אלוף (מיל') חיים בר-לב ומח"ט הצנחנים דובר גם על כך, וגודד צנחני המילואים של אלישע עלה לשדה התעופה קריית-שמונה. בגלל המצב המעורפל ביום השלישי למלחמה, נדחתה התוכנית, וחטיבת נול עלתה לרמת-הגולן. על המגידים ועל מטה החטיבה הוטל ללמוד את גזרת החרמון לקראת כיבושו.

זלמן ורס"נ דן
22.X.73

עקרונות

כמה הנחות יסוד הניחו את התכנון:
 ★ הנחתת כוחות בעורף האוייב לטווח הנשק הארטילרי, ובשטח מוסתר, ככל האפשר, מעיני האוייב (ערנה, מוצב הפי תולים והמוצב הסורי). הנחיתה תהיה באיזור שיאפשר חסימה הן כלפי שיא ההר והן כלפי ערנה — מהר, ככל האפשר, ובעקבותיה — ניתוק המוצב הסורי;

★ תפיסת שטחים חיוניים על הציר שבין מוצב הפיתולים למוצב הסורי וסיוע (אוירי וארטילרי) למניעת תנועה ותגבורת;

★ בחירת נתיב טיסה, שאינו מכוסה ע"י טילים קרקע-אוויר (זו הייתה בעיה קשה, כי כל השטח היה מכוסה בטק"א);

★ לחימה בשטח הררי צריכה להתבצע בלילה. לכן, הנחיתה וצבירת הכוח צרי כות להיות בסמוך לאור אחרון, עד כמה שאפשר, תוך צבירת כוח בכמות זוו, שיוכל להיות בלתי תלוי בכוח אוירי נוסף, אם תופסק ההטסה (השטח לא אפשר הנחתת כוחות בלילה);

★ הכנה ארטילרית משולבת ממש בצמד להנחתה כדי לא לגלות כוונות; ★ יצירת עתודות מקומיות לפתרון בעיות שיצוצו, בשלבים הראשונים של הקרב. כל גודר שימש עתודה למשנהו. בנוסף — בכל מסגרת היו עתודות מקר מיות, כיוון שהשטח אינו מאפשר הפעלה מרוכזת של עתודות;

★ נפגעים לא יפוננו עד ש ועוד 16, אלא יטופלו במקום בתאגידים;

★ לחימה באיזור מבוותר וקשה, המוכר היטב לסורים, צריכה להתבצע בלילה, כיוון שבלוחמת לילה צה"ל טוב יותר. מבדיקת זמן ומרחב הסתבר שלפעולה נדרש לילה שלם. לכן, צבירת הכוח תחל בצהרים.

כמו כן, נלקחה בתכנון ההטסה והלחימה העובדה, שבגלל גובהו, האוויר בהרמון דליל מאוד.

הלחימה

החטיבה תיכננה שני כוחות גדודיים — כ-300 לוחמים בכל אחד מהם — שיי לחמו במסגרת פלוגתית. על פי התכנית, מסוק אחד הנחית חוליית סמנים. אחריה נחתו חמישה מסוקים של גדוד חזי (סד"ב), שיכול היה להחזיק מעמד גם בלי תגבורת). במסוק השביעי נחתה מפקדת החטיבה (שמנתה 22 לוחמים); ובהמשך — עוד כוחות מגדוד חזי ומגדוד אלישע. חוליית קת"ק (שבעה לוחמים) הונחתה בשיא החרמון. באותו יום בוצעו 27

מרגע הנחיתה (העסקה ארטילרית ואוירי רית) סייעו לכבוש את היעד בקלות יחסית.

גיחות, ובאחת מהן הונחתה גם מרגמה 120 מ"מ. המסוקים טסו בנתיב ואדי שבעה, כשלפניהם נע ארגו אש ארטילרי כדי למנוע מכוחות קרקע להפריע לביצוע המשימה.

על גדוד חזי (שהיה הראשון בנחיתה) הוטל לכבוש את מוצב הפיתולים; לחסום את ציר ערנה — המוצב הסורי; לטהר את הציר עד איזור המוצב הסורי משני צדדיו; להשאיר חסימה באיזור מוצב הפיתולים ולאורך הציר; ולהיות מוכן לכבוש את המוצב הסורי. על גדוד אלישע הוטל לכבוש את המוצב הסורי, ולהיות מוכן לבצע את המשימות של גדוד חזי.

הנחתת המסוקים החלה בשעה 1400. כיוון שלא ניתן להנחית יותר משני מסר קים בבת אחת, נוצרה רכבת אווירית עד גמר הטסת הכוחות, ב-1705. בו זממן פעל ח"א שלנו על היעדים ואחריו הונחתה עליהם אש ארטילרית. הארטילריה הסורי רית גרמה לצנחנים שני פצועים באיזור הנחיתה.

עם חשיכה (בערך 1730) החל גדוד חזי לנוע לעבר מוצב הפיתולים, ובשעה 1900 נכבש המוצב ע"י פלוגה. שאר הפלוגות המשיכו לטהר את הציר לכיוון המוצב הסורי. בסביבות חצות הגיעו כוחות החטיבה לקרבת המוצב הסורי, והחלו לטווחו. המוצב לא הראה סימני חיים. כשגדוד אלישע פרץ למוצב, התברר שהסורים נטשו אותו (בשעה 0330).

תגובות האוייב היו מעטות. עם תחילת הנחתת הכוחות, הסורים ניסו לתגבר את הגזרה במסוקים, שהגיעו מכיוון ערנה. שני מסוקים הופלו ע"י מטוס שלנו ושלישי הסתלק. חיל האוויר מנע התקדמותה של שיירת טנקים, שיצאה מכיוון ערנה לעבר מוצב הפיתולים. לאחר שגדוד חזי השלים את כיבוש המוצב והתמקם בו, השמידה החסימה שיירה (ארבע משאיות עם מרגי מות 120 מ"מ), שבאה מדרום.

אבידות כוחותינו: הרוג אחד וארבעה פצועים (שניים בהנחתה ושניים שעלו על מוקש).

לקחים

בכיבוש החרמון ביוה"כ יושמו עקרונות הגישה העקיפה. עצם הנחיתה בעורף המערך הכריעה את הקרב, והממה את האוייב. הכוחות שנחתו בעורף מוצב הפי תולים ראו כיצד הסורים נסוגים לעבר ערנה. הבודדים שנשארו במוצבים לא גילו התנגדות יתרה. ההפתעה המקומית, שנוצרה עם הנחתה בשטח שנחשב שאין אפשרות להנחית בו מסוקים, הלחימה בלילה ופעולות בלתי פוסקות